

RETSUDVALGET

FOLKETINGET

REJSERAPPORT

STUDIEREJSE TIL OSLO, NORGE OG LONDON, STORBRIANNIEN

Tid: 3.-5. september 2012
Sted: Oslo, Norge og London Storbriannien
Deltagere: Karina Lorentzen Dehnhardt, formand (SF), Mette Reissmann (S), Karsten Lauritsen (V), Jan E. Jørgensen (V), Peter Skaarup (DF), Pia Adelsteen (DF), Pernille Skipper (EL) og Simon Emil Ammitzbøll (LA)
Ledsaget af: Hanne Schmidt og Mads Thelander, Udvalgssekretariatet,

1. Formål

Formålet med besøgene var at få indblik i, hvordan hhv. Norge og Storbriannien har indrettet regulering og kontrol med deres efterretnings- og sikkerhedstjenester. Baggrunden er, at justitsministeren i februar 2013 jf. regeringens lovprogram, forventes at fremsætte 1) forslag til lov om Politiets Efterretningstjeneste, 2) forslag til en ændringslov vedr. Folketingets kontroludvalg, der har til formål at styrke den parlamentariske kontrol, som udøves med efterretningstjenesterne.

30. okt.2012

Program for besøget findes som REU bilag 531 (2011-12)

Baggrundsmateriale findes som REU bilag 49 (2012-13)

2. Væsentligste punkter fra besøgene

Regulering og kontrol med efterretnings- og sikkerhedstjenester

Besøget i Oslo

Norge har komparativt set en betydelig uafhængig og parlamentarisk kontrol med efterretningsvæsenet. Stortinget vedtog i 1995 en reform af regulering og kontrol med de 'hemmelige tjenester' i Norge og i den forbindelse etableredes et uafhængigt udvalg til kontrol med de norske efterretnings-, overvågnings- og sikkerhedstjenester (EOS-tjenesterne). EOS-udvalget, som det omtales, er et permanent kontrolorgan som løbende fører kontrol med EOS-tjenesterne. Udvalget er uafhængigt af tjenesterne, forvaltningen i øvrigt og Stortinget, dog sådan, at det er Stortinget der udpeger udvalgets 7 medlemmer, der normalt sidder i fem år og som kan genudnævnes. Formålet er at føre kontrol med om de opgaver og funktioner tjenesterne udfører på nogen måde kompromitterer den enkeltes retssikkerhed. Det er således ikke som det er tilfældet med det danske Wamberg udvalg alene personregistreringer, der kontrolleres i Norge. EOS-udvalget fører kontrol på to måder: 1) gennem inspektionsvirksomhed, og 2) gennem behandling af klagesager og sager der tages op af egen drift. EOS-udvalget redegør bl.a. via årsrapporter for sin kontrolvirksomhed overfor Stortinget. Det sker med henblik på at tilvejebringe Stortinget et fyldestgørende grundlag for tingets regulering af tjenesternes virksomhed.

Retsudvalget mødtes med medlemmer af Stortingets Kontrol- og Konstitutionsudvalg, som fører den parlamentariske kontrol med EOS-tjenesterne. Desuden afholdtes der møde med medlemmer og medarbejdere fra EOS-udvalget. Endelig besøgte Retsudvalget sammen med

repræsentanterne for EOS-udvalget E-tjenestens hovedkvarter. E-tjenesten er Norges militære efterretningstjeneste og formålet var at få indblik i hvordan tjenesterne selv ser på den kontrolvirksomhed de er underlagt.

Besøget i London

Besøget i London gav et nærmere indblik i, at Storbritannien har et forgrenet system af kontrolorganer, der på forskellig vis bidrager til den samlede kontrol med efterretningstjenesterne. Et væsentligt punkt er dog i den forbindelse, at selve godkendelsen af tjenesternes overvågning og registrering, hverken er forankret hos uafhængige dommere eller hos andre regeringsuafhængige organer. Overvågning og registrering godkendes af indenrigsministeren. Regeringens egen kontrol med sikkerhedstjenesten MI5 sker ved indenrigsministeren og Indenrigsministeriet (Home Office).

Den første britiske lov om efterretningstjenesterne er fra 1994 – indtil da anerkendte regeringen end ikke tjenesternes eksistens. I år 2000 vedtog man 'The Regulation of Investigatory Powers Act' (RIPA), som betød etablering af to uafhængige kommissærordninger (tidligere dommere), der skal føre et uafhængigt tilsyn med tjenesterne, og et uafhængigt tribunal, hvor borgere kan klage over konkret overvågning og registrering. Kommissærerne har vid indsigt i tjenesternes virksomhed og oversender deres årsrapporter til premierministeren, som videreformidler dem til parlamentet. Det uafhængige tribunal består af syv jurister. I 2011 behandledes 180 konkrete klagesager.

Den parlamentariske kontrol sker gennem 'Intelligence & Security Committee' (ISC), der blev nedsat i 1994. Den parlamentariske komite har sekretariat og forankring i Statsministeriet (Cabinet Office) og medlemmerne udpeges af premierministeren på baggrund af parlamentets indstilling. ISC udgiver årlige rapporter som oversendes til premierministeren, der videreformidler dem til parlamentet. Et nyt lovforslag, 'Justice and Security Bill' fra maj, skal til en vis grad styrke parlamentets kontrol med efterretningstjenesterne (bl.a. ved øget adgang til efterretninger og efterfølgende tilsyn med operationer).

Retsudvalget mødtes med repræsentanter for alle ovenstående institutioner.

3. Forberedelse og opfølgning på studiebesøgene

Udvalget afholdt den 3. september 2012 en åben høring i Landstingssalen om regulering og kontrol med PET. Høringen tog afsæt i Justitsministeriets betænkning nr. 1529 om PET og FE, der blev præsenteret i februar 2012.

Som opfølgning på turen og med henblik på at tilvejebringe et fyldestgørende grundlag til behandlingen af de omtalte lovforslag der fremsættes til februar 2013 har udvalget den 23. oktober 2012 planlagt en lukket eksperthøring om regulering og kontrol med efterretningstjenesterne, som vil indeholde følgende oplæg:

- Institut for Menneskerettigheders høringsvar vedr. Wendler Pedersen betænkningen, v. Jonas Christoffersen
- Tysklands regulering og kontrol med efterretningstjenesterne, v. Dr. Jens Singer, Bundestag.
- DCAF's anbefalinger vedr. regulering og kontrol med efterretningstjenesterne i Danmark, v. Marc Remillard, DCAF.
- Regulering og kontrol med efterretningstjenesterne i Danmark efter Wamberg udvalget, v. Hans Christian Bjerg, pensioneret overarkivar og medlem af Wamberg udvalget.